

"інституціоналізація" розглядається як на макро-, так і на мікрорівні, а також виходить на мезорівень, що свідчить про його важливість у соціологічних студіях.

Для продовження ідей дискусії щодо формування інституціоналізації треба розкрити в етапах формування процесу інституціоналізації, через них реалізується необхідність створення окремих інститутів.

Тобто соціологічна та економічна наука створили поступові етапи, які відображають сутність інституціоналізації [3, с. 163]:

1. Виникнення потреби, задоволення якої вимагає спільних, організованих дій; зникає потреба – відмирає інститут.

2. Формування загальних цілей і обґрунтування ідеології.

3. Поява соціальних норм і правил під час стихійної соціальної взаємодії, здійснюваної методом проб і помилок.

4. Поява процедур, пов'язаних із нормами і правилами.

5. Практичне прийняття правил і процедур – законодавчі міри.

6. Встановлення системи санкцій для підтримки норм і правил, диференційованість їх застосування в окремих випадках.

7. Створення системи статусів і ролей, що охоплюють усіх без винятку членів інституту.

Сьогодні інститути, що створюються на території України, проходять всі ці етапи, але слід зазначити, що існує багато інститутів, що є результатом цієї схеми, які не функціонують належним чином. Вони не підпорядковуються встановленим нормам законодавства, тому є неефективними. Це, у свою чергу, викликає низку проблем, пов'язаних із низьким рівнем інституціонального середовища. Тому доцільним буде доповнити цей перелік етапів ще одним кроком, останнім, що відображає контроль за діяльністю та функціонуванням сформованих інститутів та інституціональних змін. Це надасть змогу проводити контролюючі міри, які б підвищували ефективність соціальних, культурних, політичних на інших інститутів.

Тільки заходами тотального й суцільного контролю можна виявити недоліки та зауваження, які б удосконалили роботу інститутів на різних рівнях – державному, регіональному, мікрорівні (на підприємствах).

Отже, у даній роботі вдосконалено підхід щодо процесу становлення інституціоналізації, а саме: доповнено ряд етапів, які описують процес формування інститутів та їх практичне втілення; на відміну від інших підходів до вже існуючого алгоритму долучено ще один етап, на якому треба проводити контролюючі дії, що дозволили б розширити базу оцінки з виявлення негативних факторів, що зумовлюють відсталий розвиток інститутів в інституціональному середовищі, та їх подальшого виправлення.

Наук. керівн. Українська Л. О.

Література: 1. Катаев С. Механизмы институционализации в условиях социальных преобразований / С. Катаев // Социальные технологии. Актуальные проблемы теории и практики. Международный межвузовский сборник научных работ. – К. ; М. ; Одесса ; Запорожье, 2012. – Вып. 37. – С. 150–156. 2. Colignon R. Critical Events in the Institutionalization of the Tennessee Valley Authority / R. Colignon. – Albany : State University of New York Press, 2013. – 367 p. 3. Powell W. The New Institutionalism in Organizational Analysis / W. Powell, P. DiMaggio. – N. Y., 1991. – 478 p. 4. Welfling M. Political Institutionalization: Comparative Analysis of African Party Systems / M. Welfling. – N. Y. : Sage Publications Inc., 1973. – 63 p.

Дмитренкова М. Ю.

УДК 657.44:336.71

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ "МЕГАБАНК"

Анотація. Проведено горизонтальний аналіз основних складових прибутку ПАТ "МЕГАБАНК" за 2009 – 2012 рр. Визначено основні джерела доходів даного банку, наведено результати розрахунків та проаналізовано основні показники прибутковості діяльності банку за аналогічний період.

© Дмитренкова М. Ю., 2013

Аннотация. Проведен горизонтальный анализ основных составляющих прибыли ПАО "МЕГАБАНК" за 2009 – 2012 гг. Определены основные источники доходов данного банка, приведены результаты расчетов и проанализированы основные показатели прибыльности деятельности банка за аналогичный период.

Annotation. A horizontal analysis of the basic profit components of OJSC "MEGABANK" of 2009 – 2012 is made. The main sources of bank income were identified. The results of calculations are given and coefficient analysis of bank profitability during the same period is conducted.

Ключові слова: фінансові результати діяльності, прибуток, доходи, витрати, банк.

Досягнення високої ефективності функціонування банку є однією з цілей, які ставлять перед собою його власники, вкладаючи кошти у банківський бізнес. Достатній рівень фінансового результату діяльності банку як на макрорівні, так і протягом динамічного розвитку самого банку необхідний для залучення нового капіталу, що дозволить збільшити обсяги та підвищити якість пропонувананих послуг.

Досягненню бажаного рівня дохідності операцій та прибутковості діяльності передують досить важливий етап управління банківським бізнесом – проведення всебічного аналізу функціонування фінансової установи. Важливим складовим елементом аналізу банківських процесів та операцій є аналіз фінансових результатів діяльності. Він використовується на всіх стадіях функціонування банку з метою виявлення резервів і стримуючих факторів стабільної діяльності, збереження існуючого рівня та подальшого розвитку установи, що і пояснює актуальність даної статті.

Теоретичні, методичні питання процесу аналізу фінансових результатів діяльності банку виважено у дослідженнях таких вітчизняних науковців, як: Сало І. В., Лисянська О. О., Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М., Арістова А. М., Білошапка В. С., Ковальчук К. Ф., Вишняков І. В., Савчук Л. М., Сокиринська І. Г. та ін. [1 – 5]

Метою статті є проведення горизонтального та коефіцієнтного аналізів основних показників оцінки фінансового результату діяльності ПАТ "МЕГАБАНК" за 2009 – 2012 рр.

Фінансовим результатом діяльності банку є прибуток чи збиток, який залежить переважно від співвідношення його доходів і видатків. Прибуток банку створює необхідні умови для збереження його економічної життєздатності та подальшого розвитку [1, с. 4]. У табл. 1 наведено динаміку прибутку банку за 2009 – 2012 рр. згідно з даними річних фінансових звітів банку [4].

Таблица 1

Динаміка прибутку ПАТ "МЕГАБАНК" за 2009 – 2012 рр.

Показники	2009 рік, тис. грн	2010 рік, тис. грн	2011 рік, тис. грн	2012 рік, тис. грн	Темпи приросту, %		
					2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011
Чистий процентний дохід	84 827	92 134	121 482	146 588	8,6	31,9	20,7
Чистий комісійний дохід	84 139	101 759	110 914	122 312	20,9	9	10,3
Чистий торговельний дохід	7 007	12 905	11 081	7 047	84,2	-14,1	-36,4
Інші операційні доходи	5 279	6 229	7 900	5 559	18	26,8	29,6
Прибуток до оподаткування	4 907	2 493	4 443	6 208	-49,2	78,2	39,7
Загальні витрати	445 810	452 324	431 386	515 325	1,46	-4,63	19,5
Чистий прибуток	1 581	2 026	3 493	2 005	28,2	72,4	-42,6

Як видно з даних табл. 1, тенденції прибутку за період 2009 – 2012 рр. не дозволяють зробити однозначно позитивний висновок щодо підвищення ефективності діяльності ПАТ "МЕГАБАНК". Загальне зменшення розміру чистого прибутку банку за цей період могло бути викликано світовою фінансовою кризою 2008 – 2009 року і складністю досягнення докризових показників.

Слід розглянути детальніше зміни основних складових прибутку ПАТ "МЕГАБАНК". З табл. 1 видно, що основним джерелом прибутку є чистий процентний дохід. Цей показник за аналізований період зростає: темпи приросту за 2010 – 2012 рр. склали 8,6, 31,9 і 20,7 % відповідно. Тобто управління активами банку можна назвати ефективним. Не менш вагомим джерелом прибутку ПАТ "МЕГАБАНК" є чистий комісійний дохід. Але порівняно з попереднім показником темпи приросту даного є менш стрімкими.

Торговельний дохід банк отримував за рахунок операцій з валютою та цінними паперами. Дані операції для ПАТ "МЕГАБАНК" не є основними, тому і розмір чистого торговельного доходу не дуже впливає на розмір чистого прибутку банку. З табл. 1 видно, що протягом 2010 – 2012 рр. спостерігається тенденція до скорочення обсягів цих операцій і до зменшення чистого торговельного доходу. З точки зору необхідності диверсифікації активів така тенденція може негативно вплинути у майбутньому на фінансові результати діяльності банківської установи.

Рівень іншого операційного доходу показує надходження від нетрадиційних операцій банку: з розрахованих темпів приросту видно, що зберігається тенденція до збільшення обсягів доходів від нетрадиційних операцій банку.

Прибуток банку до оподаткування різко зменшився протягом 2009 – 2010 рр. (як власне і всі показники), а починаючи з 2011 має тенденцію до збільшення відповідно на 78 і 39 %.

Для ясності картини необхідно проаналізувати й обсяги загальних витрат банку у динаміці. Дані табл. 1 показують загальну тенденцію до зростання витрат. Згідно з даними звітів про прибутки і збитки та інший сукупний дохід банку таке збільшення обсягів витрат зумовлене значним щорічним приростом адміністративних та процентних витрат. Але якщо процентні витрати перебиваються процентними доходами, даючи позитивну різницю, то швидкість зростання обсягів адміністративних витрат вища, ніж швидкість нарощення доходів банку у цілому. У зв'язку з цим розмір чистого прибутку банку впродовж аналізованого періоду має нестабільну тенденцію, зокрема його збільшення протягом 2010 – 2011 рр. на 28 і 72 % відповідно та різке зниження за 2012 рік на 42 % до 2 005 тис. грн. Тобто ефективність діяльності банку досить невисока при нестабільній макроекономічній ситуації в державі.

Порівнюючи фінансові результати діяльності ПАТ "МЕГАБАНК" з іншими банками третьої групи класифікатора Нацбанку [5], можна зробити висновок про те, що його обсяг чистого прибутку знаходиться на середньому рівні: банк знаходиться на дев'ятому місці за розміром фінансового результату у 2012 році з 22 банків групи. Це досить непоганий показник, оскільки декілька банків цієї групи закінчили звітний рік зі збитками. ПАТ "МЕГАБАНК" за роки свого функціонування жодного разу не звітував про збитковість і не значився у списках проблемних банків України.

Наступним етапом аналізу є оцінка ефективності діяльності ПАТ "МЕГАБАНК". Це одне із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів. Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку, а також взаємозалежність між показниками діяльності об'єкта дослідження. Розраховані коефіцієнти дають змогу поглибити висновки про фінансовий стан банку [2, с. 406]. Результати розрахунків показників, які характеризують прибутковість ПАТ "МЕГАБАНК", наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Результати розрахунків показників прибутковості ПАТ "МЕГАБАНК"

Показники, %	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	Темп приросту, %		
					2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011
Рентабельність капіталу	0,25	0,32	0,54	0,36	28	68,75	-33,3
Рентабельність активів	0,05	0,06	0,08	0,04	20	33,3	-50
Рентабельність дохідних активів	0,05	0,058	0,078	0,045	16	34,5	-42,3
Загальна рентабельність	0,36	0,45	0,81	0,35	25	80	-56,8
Рентабельність доходу	0,38	0,21	0,72	0,35	-44,7	242,9	-105,7
Чистий спред	4,49	1,66	1,25	1,93	-63,1	-24,7	54,4
Чиста процентна маржа	2,67	2,63	2,68	3,22	-1,5	1,9	20,2
Рівень іншого операційного доходу	0,17	0,18	0,17	0,12	5,88	-5,56	-29,4
"Мертва точка" прибутковості банку	0,019	0,015	0,015	0,019	-21,1	0	26,7

Як видно з табл. 2, зміни в динаміці коефіцієнтів достатньо відрізняються один від одного, хоча можна зробити загальний висновок про невідповідність розрахованих значень показників нормативним, що свідчить про недостатню ефективність діяльності ПАТ "МЕГАБАНК". Так, низькі значення показника рентабельності капіталу (при оптимальному значенні у 15 %) свідчать про низький рівень ефективності управління щодо розміщення активів, тобто їх можливості приносити дохід. Такі зміни можуть відображати високий рівень іммобілізації активів і, як наслідок, ризик втрат оперативного мобільного управління активами [2, с. 406].

Рентабельність активів, зокрема дохідних, характеризує рівень їх окупності чистим прибутком. Нормативне значення коефіцієнта 1 – 4 % [2, с. 407]. Згідно з даними табл. 2, значення коефіцієнтів рентабельності активів протягом аналізованого періоду також були менші за нормативні, спостерігається тенденція до зменшення розміру показника. Це могло статися через скорочення інвестиційної активності у цінні папери, асоційовані компанії.

Рентабельність діяльності банку за витратами є головним показником, узагальнює його діяльність, бо тільки рівень витрат і доходів формують як рівень балансового, так і чистого прибутку [2, с. 407]. Дані табл. 2 свідчать, що протягом аналізованого періоду банк мав низький показник рен-

табельності: його значення не перевищувало 1 %. Значення рентабельності доходу ПАТ "МЕГАБАНК" також досить низькі. Така ситуація склалася у зв'язку з тим, що частка прибутку у доходах банку дуже низька, а швидкість нарощення витрат вища, ніж збільшення обсягів чистого прибутку.

За допомогою чистого спреду визначається необхідна мінімальна різниця між ставками за активними й пасивними операціями, яка дасть змогу банкові покращити витрати, але не принесе прибутку. Оптимальне значення чистого спреду – не менше 1,25 % [2, с. 407]. Значення коефіцієнта чистого спреду ПАТ "МЕГАБАНК" протягом періоду 2009 – 2012 рр. свідчить про узгодженість процентної політики банку за кредитними і депозитними операціями.

Чиста процентна маржа, значення якої протягом аналізованого періоду були близько 3 %, розкриває не тільки рівень дохідності активів від процентної різниці, а й характеризує ефективність контролю банку за дохідними активами і дешевими ресурсами. Ця різниця є головним видом надходжень для підтримання ліквідності, платою за ризики за кредитними, інвестиційними та лізинговими операціями [2, с. 408]. Зниження рівня процентної маржі протягом 2009 – 2011 рр. підвищує ризикованість банківських операцій і одночасно показує зниження ефективності управління.

Рівень іншого операційного доходу відносно загальних активів протягом періоду 2009 – 2012 рр. характеризує низький ступінь залежності фінансового стану банку від доходів нетрадиційних операцій [2, с. 408] (див. табл. 2). Значення даного показника протягом аналізованого періоду трималося приблизно на одному рівні у 0,17 %, лише за 2012 рік воно впало до 0,12 %, тобто чистий прибуток банк отримує за рахунок традиційних прибуткових операцій.

"Мертва точка" прибутковості (показує, яка мінімальна дохідна маржа повинна бути для покриття всіх витрат, після якої можна заробляти прибуток [3]) коливалася протягом аналізованого періоду з 1,9 коп. у 2009 та 2012 до 1,5 коп. протягом 2010 – 2011 рр. Тобто за зростанням значення "мертвої точки" прибутковості можна провести паралель з динамікою значень чистого прибутку банку і відповідно неефективністю роботи щодо забезпечення випереджаючого зростання непроцентних доходів порівняно з аналогічними витратами та обсягу недохідних активів.

Таким чином, було проаналізовано динаміку показників прибутку ПАТ "МЕГАБАНК" за 2009 – 2012 рр. і виявлено, що найбільший вплив на розмір чистого прибутку мають чистий процентний та чистий комісійний доходи. Окрім того, значний вплив має непропорційно високе зростання загальних витрат банку відносно чистого прибутку.

Протягом аналізованого періоду банк отримувач чистий прибуток. Проте у зв'язку з гострою економічною ситуацією в Україні у кінці 2008 – протягом 2009 рр. його розмір різко зменшився. ПАТ "МЕГАБАНК" має низьку ефективність діяльності згідно з розрахованими показниками, що характеризують прибутковість банку.

Наук. керієн. Лебідь О. В.

Література: 1. Необхідність аналізу показників прибутку банку / І. В. Сало, О. О. Лисянська // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць УАБС НБУ. – 2010. – № 1. – С. 3 – 9. 2. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с. 3. Банківські операції : навч. посібн. / К. Ф. Ковальчук, І. В. Вишнякова, Л. М. Савчук та ін. – К. : ЦУЛ, 2013. – 326 с. 4. Офіційний сайт ПАТ "МЕГАБАНК". – Режим доступу : <http://megabank.net>. 5. Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

УДК 336.71

Калмикова О. А.

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВ

Анотація. Досліджено сутність, види та форми кредитних ризиків. Розглянуто систему мінімізації кредитних ризиків у загальній кредитній політиці банку. Розподілено за певними ознаками спектр ризиків та процеси кредитування. Визначено найважливіші методи управління кредитним ризиком.

© Калмикова О. А., 2013